

PREMIÄR FÖR

”RAPTOR

Fredagen den 29 januari, efter en 45 minuter lång jungfruflygning, återvände Sukhoi PAK-FA T-50 till basen i Komsomolsk-na-Amur i allra ostligaste Ryssland. Därmed har ryssarna på allvar tagit upp kampen med amerikanska F-22 Raptor.

**TEXT: JONAS BJÖRNSTAM
FOTO: VIA SUKHOI**

Flygrevyn nummer 7-2009 berättade vi om det ryska flygvapnets nya Su-35, flygplanet som ska ersätta MiG-29 och Su-27. 35:an är det senaste tillskottet i samma fjärde stridsflygplansgeneration som till exempel JAS 39 Gripen, Rafale och Eurofighter.

Sukhoi T-50 är något betydligt vassare och tillhör den generation fem där Lockheed Martin F-22 Raptor hittills varit ensam herre på täppan. Inte oväntat har den ryska nykomlingen i väst redan begåvats med tillnamnet "Raptorsky".

Pilot vid den första flygningen var

Sukhois provflygare Sergei Bogdan. Han rapporterade efter landning att flygplanet var lättflyget och trevligt i luften. Allt ska ha avlöpt enligt textboken.

Vad som blir den officiella beteckningen när flygplanet kommer ut på förband återstår att se. Hittills är den något omständligt "PAK-FA Sukhoi T-50". PAK-FA står för "Perspektivnyi Aviatsionnyi Kompleks Frontovoi Aviatsy" – fritt översatt: "framtida avancerat system för flyg i fronttjänst".

INTE MYCKET HAR läckt ut om förväntade prestanda, system eller beväpning.

Tämligen säkert är att T-50 kommer att drivas av två motorer från NPO Saturn. Vissa källor talar om en utveckling av de Saturn 117S som sitter i Su-35. Andra tror att det blir fråga om helt nyutvecklade kraftpaket.

Säkert är att T-50 får kapacitet för "super cruise", överljudsförmåga enbart på grundmotorerna utan draghjälp av efterbrännkammare. Mycket talar också för att T-50 får stealthegenskaper, det vill säga blir i det närmaste osynlig för radar.

Amerikanska stealthfightern F-22 påstås ha en "radar cross section" motsvarande en humla. Troligen är det en överdrift. Den ryska motsvarigheten uppges få en radarsignatur runt en halv kvadratmeter, vilket inte heller är så illa.

FÖR ATT GÖRA ETT FLYGPLAN "osynligt" arbetar konstruktörerna bland annat med olika radarabsorberande material och former som får radarstrålar att studsas ut i fria rymden i stället för att återvända till sändaren. Ett krav är då att vapenlasten kan bäras i schakt inuti kroppen. Robotar och annan hängande last förtar det mesta av osynligheten.

”DRSKY”

På nätet finns många fantasifulla bilder av Sukhois kommande stealthjägare. Det här är en av tillverkarens få egna av den verkliga hårdvaran. T-50 lyfter från Komsomolsk-na-Amur den 28 februari. Premiären var 24 timmar försenad på grund av ett snöoväder.

Länge har det talats om att ryssarna experimenterar med att omge stridsflygplan med plasmamoln av joniserade gaser. Det skulle göra dem osynliga inte bara på radarskärmen, utan även för blotta ögat. Hur långt de kommit, om tekniken ens är framkomlig eller om den inkorporerats i T-50, är det ännu ingen som vet.

Enligt ryska nyhetsmedier får T-50 en räckvidd på 5 500 kilometer. Det är nästan det dubbla jämfört med F-22. Säkert kommer flygplanet också att förses med en AESA-radar, ”Active Electronically Scanned Array”, det allra senaste inom radar-tekniken.

TROTS ATT DEN RYSKA stealthjägaren inte kommit i luften förrän nu är flygplanet faktiskt ett barn av Sovjetunionens sista vacklande årtionde. Riktlinjerna drogs upp redan under det sena 1980-talet. Det var då som Sukhoi och MiG fick i uppdrag att ta fram något som kunde matcha amerikanernas F-22.

Sukhois förslag var Su-47, en maskin vars främsta kännetecken var de kraftigt framåtsvepta vingar. Mikoyan presenterade sin deltavingade ”technology demon-

strator” Project 1.44. Båda var utrustade med ankringar, canarder.

Su-47 flög som prototyp. 1.44 hann aldrig komma i luften innan Sovjetväldet kollapsade. Arbetet med att ta fram en konkurrent till F-22 återupptogs strax efter sekelskiftet.

Erfarenheterna från Sukhois och Mikoyans experimentflygplan har av allt att döma tagits tillvara i T-50. Noterbart är dock att ryssarna både vad gäller T-50 och Su-35 frångått canardkonceptet.

KOSTNADERNA FÖR ETT stridsflygplan av femte generationen är extremt höga. F-22 kommer därför aldrig att bli någon exportsuccé. Inget annat land i väst lär ha råd att köpa maskinen, utan får nöja sig med den enklare F-35. Ryssarna har valt en annan väg och kan mycket väl tänka sig en framtida export.

T-50 utvecklas tillsammans med indiska HAL, Hindustan Aeronautics Limited. Kontraktet mellan länderna skrevs 2007. En avgörande skillnad mellan de ryska och de indiska versionerna är att de ryska maskinerna blir ensitsiga, medan indierna föredrar en andra besättningsmedlem.

Ländernas sammanlagda behov beräknas till cirka 500 flygplan. T-50 ska även finnas till salu för de flygvapen som vill ha det senaste sena på flygteknikens område, men som knappast kan betala för F-22.

NÄR LEVERANSERNA av den nya Sukhoien kan påbörjas är osäkert. Rysslands premiärminister Vladimir Putin betecknar visserligen jungfruflygningen som ett stort steg framåt, men betonar samtidigt att mycket arbete återstår innan T-50 kan komma ut på förband.

Skeptiker påpekar att flygplanet ännu bara finns som en första prototyp. Radar och slutgiltiga motorer är ännu inte framtagna. Frågetecken finns också för de hundratals underleverantörerna. Klarar de att leverera vad de ska i tid och av rätt kvalitet? Ett problem under såväl Sovjetepoken som under den postkommunistiska eran. Tidsschemat är alltså osäkert. Enligt planerna ska dock T-50 vara klart för utprovning av flygvapnet 1013. Om allt går som det ska kan serieproduktionen komma i gång under 2015.

